SOME RIGHTS RESERVED
Endast texten i detta verk är licensierad under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/
Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Från sitt tempel vid Durbartorgets hörn vakar Kathmandus kungliga kumari över nationen. Hon besitter extraordinära krafter men är samtidigt en liten livs levande flicka. Rashmila Shakya har själv gjort resan tur och retur. Från en hastigt avbruten barndom till kunglig gudinna och tillbaka till rollen som nepalesisk kvinna.

Kumari

Från gudinna till kvinna

Året var 1989. Från ett av Durbartorgets tempelfönster syntes plötsligt två ögon inramade av åsksvart kajal; ett litet flickansikte som med det brinnande, tredje eldögat målat i pannan kikade ut mot templets innergård. Hon tycktes liksom sträcka sig trevande mot ljuden som trängde igenom tempelmurarna, de skrällande cymbalerna, trummorna och sorlet från tusentals människor i rörelse genom stan i samband med ursprungsbefolkningen newarernas nyårsfirande.

Inne vid templets innersta rådde tystnad sånär som på det mjuka tassandet av små flickfötter. Jag höll andan. Detta var alltså kumarin som förkroppsligade Nepals modersgudinna; den mäktiga och samtidigt skräckinjagande Taleju. Flickan som stod där tycktes liten och spröd. Men stora delar av folket ansåg hennes krafter starka nog för att hela blödarsjuka kvinnor, bota barn, ja, till och med rädda politiker och byråkrater som hamnat i onåd. Så mäktig var hon, den lilla flickan skrudad i rött och med håret uppsatt i en hög knut, att Nepals regent årligen knäböjde inför hennes fötter för att få välsignelse att styra över landet i ytterligare tolv månader.

ARTON ÅR SENARE TRÄFFAR JAG HENNE PÅ nytt. Tiden som gudinna är sedan länge över – den varade från 1984 till 1991. Hon är åter tillbaka i föräldrarhemmet och kallas precis som vid födseln för Rashmila Shakya och ser ut som vilken ung, nepalesisk kvinna som helst. Svartlockigt hår. Tunn blus. Jeans som slutar inför rosamålade tånaglar.

För knappt två årtionden sedan bäddade tempeltjänare hennes säng och till och med kallade in lekkamrater när lusten föll på. Nu är tillvaron tillbaka på ruta ett, som en någorlunda vanlig nepalesisk kvinna. Rashmila sköter sig själv. Kliver upp i ottan, bäddar, kokar té och rusar iväg för att arbeta med stans många hemlösa.

Det som låter som en omvänd Askungesaga har sina rötter i en legend från 1700-talet. Nepal bestod då av en mängd små, men oberoende kungadömen. Stadsstaten Kathmandu styrdes av Malladynastin. Kungen spelade ofta tärningsspel i sällskap av gudinnan Taleju. Under ett sådant parti slogs han av hennes skönhet. Gudinnan märkte åtrån och lämnade vredgat palatset med ett löfte: dyker jag någonsin upp igen, så gör jag det i skepnad av en ung flicka från sakyakastet.

Allt sedan dess har den kungliga kumarin sökts bland döttrarna till sakyakastests guld- och silversmeder; en släkt vars rötter sägs gå tillbaka till familjen som födde Buddha.

Rådet som väljer henne består av kungens astrolog och präster. 32 kriterier måste uppfyllas. Kumarin ska ha kropp som ett banyanträd, ögonfransar som en ko, höfter som en hjort. Och viktigast av allt: ett horoskop som matchar kungens plus att hon måste vara förskonad från allvarliga sjukdomar och aldrig ha förlorat blod.

FÖR DRYGT TVÅ ÅRTIONDEN SEDAN föll valet på Rashmila. Hon övergav föräldrarhemmet och tillvaron som en helt vanlig, på bakgårdarna lekande nepalesisk flicka, för ett liv som gudinna. Det nya hemmet hette Kumari Ghar. Ett tempelkomplex som hon enbart fick lämna i samband med firandet av årets tretton högtidligaste festivaler; då högt buren på en gyllene bärstol, genom Kathmandus medeltida kvarter, förbi gatuförsäljare, cykelrikshor, slappt hängande el-ledningar och jublande folkmassor.

I dag opponerar sig många mot traditionen och jämför tiden i templet med ett liv i fängelse. Kumarin är ju bara ett barn. Men Rashmila säger om och om igen att hon trivdes som kumari, att hon är stolt över det som varit, över att ha haft två så helt annorlunda liv, trots att hon fortfarande är ung. Och hon kände sig alls inte instängd eller ensam.

– Mina föräldrar och syskon kom ofta på besök. Och tempeltjänarna blev som en extra familj, understyrker Rashmila.

Det är en blyg och reserverad ung kvinna som möter mig. Men minnena från tiden som gudinna tänder ett plötsligt och ▶

entusiastiskt ordflöde. Rashmila berättar om gåvorna som hon fick under audienserna då sjuka och rådvilla kom på besök, om chokladen, dockorna och make-upen. Om Indra Jatrahögtiden då hon bars runt i stan och blickade ner över människomassorna. Och framför allt om mötena med regenten, kung Birendra som hon tyckte så mycket om.

Den kungliga kumarin har alltid haft ett särskilt förhållande till Nepals regenter. Hon är skyddsgudinna. Men också ett slags kroppsligt instrument. Reaktioner och tillstånd tolkas som förebud. På tidigt 1950-tal satte en ovanligt ung kumari av misstag det röda välsignelsemärket tikan på dåvarande kronprinsen Mahendras panna istället för på kung Tribhuvan. Inom ett år var Tribhuvan död.

Även Rashmila upplevde hur framtiden talade ur hennes kropp. 1991 drabbades hon av oförklarligt illamående. Hon grät och skakade från krafter utom räckhåll och förklaring. Strax efter bröt de politiska oroligheter ut som reducerade kung Birendras gudomliga makt och banade väg för demokrati och fria val; samma kung Birendra som ytterligare tio år senare mördades under en mystisk palatsmassaker och ersattes av den av folket illa omtyckte brodern Gyanendra, som i sin tur, efter diverse förvecklingar, ledde Nepal till monarkins slut. Något som Rashmila talar om med sorg i rösten.

ÄVEN RASHMILA VISSTE ATT HENNES ROLL som gudinna skulle nå ett slut. Så är det för alla kumaris. Då den första menstruationen inträffar flyttar Taleju vidare till någon som ännu inte förlorat blod. En ny flickgudinna väljs och den gamla flyttar ut från sitt ämbete, till den nepalesiska vardagen där kvinnor står längst ner i familjehierarkin, med förväntningar att jobba hårt från gryning till mörker, se efter småsyskon och boskap, hämta ved och vatten och underdånigt knäböja inför sin mans fötter och alltid rätta sig efter hans önskningar.

Övergången blev tuff. Under sin tid som gudinna fick Rashmila aldrig någon undervisning. Hon lämnade sitt ämbete som analfabet. Men hennes familj fortsatte att stötta henne så gott det gick

Rashmila minns hur fadern, inför hemkomsten, för att göra övergången lite lättare, målat om familjens hus och till och med skaffat en liten teve.

Ändå var allt så annorlunda. Som kumari levde hon i ett påkostat tempel och hade eget rum. Nu tvingades hon dela utrymme med syskonen; fem systrar som klagade över att hon slöt sig inom sig själv, att hon var förmer än de andra och aldrig pratade med någon.

Men sakta, sakta tog hon sig ur kokongen, började tvätta, stryka, diska. Så småningom till och med gå i skola. Först bara stödlektioner. Sedan i en riktig klass med kvällar av läxläsning och

Rashmila Shakya – före detta Kumari.

dagar i skoluniform.

Under tonåren började studierna gå bättre. Blygheten försvann. Och Rashmila tog examen med toppbetyg i matte. Sedan blev det datorer och en examen i webb-design.

NU VILL HON GÄRNA FORTSÄTTA STUDIERNA utomlands. I väntan på rätt tillfälle gäller projektet Slums & Squatters som arbetar för att förbättra de hemlösas situation.

Rashmila säger att hon alltid haft kraft och vilja att hjälpa människor, att hon precis som Taleju alltid varit stark och stolt.

– Innan jag gifter mig, ska jag stå på egna ben, både ekonomiskt och socialt, påpekar hon.

I samma stund upptäcker jag en affisch som pryder flickrummet. Den säger: ”jag ska köra mannens bil och sköta hans bankkonton. Vara stark. Men ändå aldrig, någonsin glömma bort att vara en liten flicka.”

TEXT & FOTO: Mikael Persson

FOTNOT: Läs mer: Den till stora delar självbiografiska From Goddess to Mortal, The True Story of a Former Royal Kumari (Vajra publications 2007), är Rashmila Shakyas egen berättelse. Boken är skriven tillsammans med den amerikanska författaren Scott Berry.

Får pension efter avslutad tjänst

• Traditionen med jungfruliga flickgudinnor är tusentals år gammal. I Indien startade kulten för 2600 år sedan. Till Nepal kom den för 1500 år sedan. Kathmandus levande gudinnor började tillbes på 1700-talet.

• I Nepal vördas kumarin av både hinduer och buddister. Hon anses bjuda på fred och välstånd.

• Den kungliga kumarin tog så länge som monarkin varade emot Nepals kung och välsignade honom med ett rött tikamärke som gav regenten legitimitet att styra över landet under ett år framåt.

• I Kathmandudalen finns flera kumaris: 3-4 i Kathmandu. Tre i Bhaktapur, tre i Patan och en vardera i byarna i Deopatan och Bungamati. I särklass viktigast av alla är den kungliga kumarin i Kathmandu som tillbeds av kungen och hela nationen.

• Kumarin är alltid newar (Kathmandudalens ursprungsbefolkning) och väljs vid 4-5 års ålder bland döttrarna till sakyakastests guld- och silversmeder.

• Kumarins ämbetstid upphör då hon får sin första menstruation.

• Kungliga kumaris som avslutat sin tjänst får numera en pension som motsvarar 6000 rupies i månaden (drygt 560 kronor).

• Framtiden. Övergången till republik innebär att den kungliga prästen mist sitt mandat att utse nästa kumari. Hur traditionen med kunglig kumari kommer att fortleva är oklart. Advokaten och medborgarrättsaktivisten Sapana Malla förde härom året kumariseden till Nepals högsta domstol. Hon anser att den bryter mot barns grundläggande rättigheter att få växa upp tillsammans med sina föräldrar.